

I

Sta ik op het punt een gruwelijke vergissing te begaan?
Zou het niet beter zijn dit wit onbeletterd te laten?

Zoals de woestijn beter af zou zijn als hij niet werd onderbroken door aanmatigend groen gewriemel (oases), de zee zónder kustlijn, en zoals de wolkeloze hemel superieur is aan al dat overdadige geklieder met damp – ja, ja, in die trant kan ik natuurlijk nog wel even verder.

Nauwelijks begonnen ben ik alweer afgedwaald van het rechte pad dat zich daarnet nog zo uitnodigend voor me scheen uit te strekken.

Wat ik eigenlijk wil is de merkwaardige, zelfs ronduit bizarre gebeurtenissen beschrijven die me de afgelopen weken zijn overkomen. Maar wie zal me geloven, als ik dat doe? Zal men niet denken: waar je mee omgaat, word je mee besmet (ik ben psychotherapeut); de beste man is gek geworden? Zou het verstandiger zijn mijn relaas te presenteren als roman? Opdat men zal denken – ja, daar is *men* alweer, dag *men*, neem me niet kwalijk, neem me voorál niet kwalijk dat ik er ben; vaak heb ik het gevoel dat ik word omringd door een vijf- of achtvoudig, soms zelfs uit tientallen opgetrokken *men*, tientallen die me allemaal opletend in de gaten houden – opdat *men* zal denken: wat een fantasie heeft die man.

Wie weet worden er wel duizenden exemplaren verkocht, aan een nu uit duizenden samengesteld, nieuwsgierig men.

De droom van elke schrijver: een bestseller. Die hoge

stapels boeken, die als je ze openklapt ruiken naar pasgewassen, met talkpoeder bestrooide babybiljetjes. (Een schrijver wiens boeken niet verkopen is als een cabaretier om wie niemand lacht.) Zou het niet grappig zijn als ik opeens een bestseller had, terwijl ik geen schrijver ben, alleen maar doe alsof? En zou het niet om je te *beschouwen* zijn, dat ik dan de enige was die zou weten dat ik de waarheid had geschreven? Al dat geld – die poen, of om het beschaafder te formuleren: welkome extra inkomsten. Wat zou ik er niet mee kunnen doen? (Zoveelste keer dat er toevallig rijm in deze regels ontluikt, behalve die schrijversrol heb ik in één moeite door kennelijk ook die van dichter op me genomen.) Ik zou bijvoorbeeld op reis kunnen gaan.

In mijn verbeelding zie ik onmiddellijk een briefje – het epistel is gekleed in een smaakvolle, gebroken witte enveloppe en leunt tegen de fruitschaal op de keukentafel – aan de vrouwen. Ik had – ‘had’ moet natuurlijk ‘heb’ zijn – heb er drie. Mijn echtgenote, statig als een duif, wellicht ook als een kalkoen (om niet weer te rijmen heb ik een galjoen in een duif veranderd), en op een verschrikkelijk definitieve manier over datum. En mijn dochters, de nimfen in het Donkere Bomenbos van mijn leven, zeventien, een tweeling. *Dames, ben naar Thailand, de komende weken moeten jullie je even redden zonder mij.* En wat ben ik dan van plan in Thailand te doen?

Vreemd dat ik niet zomaar kan overgaan tot een beschrijving van die bewuste gebeurtenissen. Er is iets wat me tegenhoudt. Iets wat enigszins doet denken aan een psychische kwaal waar ik me beroepshalve wel eens mee heb beziggehouden. Zonder veel te bereiken overigens, maar ja, de vraag komt soms bij me op – wég vraag, maak

dat je wegkomt, sodemieter óp – of dat niet geldt voor al mijn beroepsmatige activiteiten.

Een dwangstoornis.

Ik *moet*, als ik het *recht* wil verkrijgen over die gebeurtenissen te schrijven, eerst, weliswaar op in hoge mate fragmentarisch-impressionistische wijze, het is toegestaan de chronologie aan mijn laars te lappen en van alles en nog wat weg te laten, mijn levensloop beschrijven, tot hij uitmondt – en bij dat uitmonden stel ik me een soort uitgeputte zucht van verlichting voor – in die gebeurtenissen. Anders geformuleerd: ik moet een bepaalde weg afleggen om te komen waar ik wezen wil; vandaar ook dat zich uitnodigend uitstreckende pad. Ik heb dus het gevoel dat ik iets moet en dat me, als ik doe wat me wordt opgedragen, permissie wordt verleend voor iets anders. Suggesteren bovenstaande woorden dat er iemand of iets bestaat, buiten mijzelf, wat me die permissie kan geven of onthouden? Jazeker, dat doen ze – en natuurlijk is dat onzin. Hoewel, als ik eerlijk ben, volstrekt eerlijk, zo eerlijk als een lammetje in de wei of een wolf met zijn bek vol sappige lamskoteletten, moet ik opbiechten dat ik er bij nader inzien toch niet zo zeker van ben dat *natuurlijk* in dit geval volledig, tot aan de rand, natuurlijk is. Ik heb soms de indruk, altijd maar heel kort, een flits van plotselinge luciditeit die meestal nog geen volle seconde aanhoudt, dat ik iemand zie, altijd vanuit mijn ooghoeken, die zich in mijn onmiddellijke nabijheid ophoudt. Een donkere gestalte die, als pas gestolde lava, een soort gloed uitstraalt – en dat hij het is die beslist wat mij zal worden gegeven en verboden.

Zo. Hè, hè. Dat is eruit. Een hele bevalling, die laatste zinnen. En hoe voelt dat nu? – zoals ik aan een van mijn patiënten zou vragen.

Ongemakkelijk. Het aanvankelijke gevoel van opluchting in een oogwenk verdampst.

Nou ja, waarschijnlijk het beste om maar eens écht te beginnen. De eerste zin schrijven, die in mijn verbeelding al een paar keer min of meer vaste vormen leek aan te nemen.

Heel lang geleden, in een land hier ver vandaan (dat laatste is een dichtelijke vrijheid: we bevinden ons nog steeds in wat een schrijver ooit ‘onze gezellige moerasdelta’ heeft genoemd, het is de afstand in de tijd die ook een indruk van ruimtelijke afstand veroorzaakt), leefde eens een zachtaardige jongeman die meende dat de voorzienigheid het beste met hem voorhad. Op zekere dag ontmoette die jongeman – *maar wat is dát...? De vrouwen, ze komen eraan! Als de sodemieter dit bestand afsluiten, snel of het porno is. Dit is lekker van mij!, van mij alleen!, ze mogen niet...*

...En het volgende ogenblik, de pc was net een fractie van een seconde sneller, stonden ze alle drie in de kamer, Wilmie (voluit Wilhelmina), en de tweeling (Iris, Esmee).

Ze schreeuwden als meeuwen.

Of ik ze niet had gehóórd?!!! Ze hadden me geroepen!!!

De tweeling, in close harmony: ‘Pap, je wordt dó-hoof. Hebben we al zo vaak gezegd. Pah-hap: crí-sús. Mam helemaal over de rooie, pap.’

Wilmie, haar imposante tors half naar haar nageslacht toe wendend: ‘Hij is absoluut niet doof, meisjes. Hij doet

alsof – want zoals altijd onttrekt jullie vader zich aan zijn verantwoordelijkheid. Hij zit liever in zijn hok ik-weet-niet-wat-en-ik-wil-het-niet-weten-ook te doen dan zich te bekommeren om zijn gezin. Je gezin Van de Putjes [ik heet Alexander Lodewijk van Putten]: zeggen die woorden je eigenlijk iets?’

De wasmachine bleek halverwege een programma plotseling te zijn gaan krijsen ‘als een hysterisch wijf’, zodat Iris er ‘niet goed van was geworden’. Esmee vond het geluid meer lijken ‘op het lawaai van zo’n raceauto die ik altijd gelijk wegzap’. Wilmie: ‘En ik heb al zo vaak tegen je gezegd Alex – en kijk niet of het niet zo is, want het is wél zo – dat apparaat, zei ik [de schrijver van deze aantekeningen was inmiddels zwaar opgestaan, hij had, om-dromd door zijn vrouwen, zijn werkkamer verlaten en maakte nu aanstalten, mag ik er even langs, dames, de trap af te hobbelen, richting de zieke machine], loopt op zijn láátste benen. We kunnen beter voor de bui aan zijn en een nieuwe kopen. Maar jij wilt altijd alles ontwijken tot het niet meer kan.’ Iris: ‘Pap, dat witte truitje, je wéét welke ik bedoel, moet echt schoon voor maandag. Broeken heb ik trouwens ook niet meer. Anders ga ik niet naar school: ik verdom het; je belt maar dat ik ziek ben.’ Esmee: ‘Denk je godverdegodver weer alleen aan jezelf?! Ik heb toevallig óók kleren die voor maandag schoon moeten!’ (Ze zijn allebei mooi, zo mooi dat ik mezelf heb moeten leren het besef van hun schoonheid niet helemaal tot me te laten doordringen, omdat ik voel dat er voor een oude, kwabdikke man als ik iets onverdraaglijks, iets potentieel vernietigends in schuilgaat. Maar Esmee is ranker, *ijler* van gestalte zou je ook kunnen zeggen, dan haar iets voluptueuzere zuster en bovendien vijf centimeter kleiner, waardoor ze zich permanent teweer

lijkt te moeten stellen tegen de zuigkracht van de ge-
waarwording dat ze tekort wordt gedaan.)

Ik liet me voor de machine op mijn knieën vallen en
stak mijn rechterklauw erin. Wilmie: ‘Alex, je wéét dat je
geen technisch inzicht hebt. Blijf er dan áf. Alex, hóór je
me?’

Ik hoorde iets aanlopen.

Enfin, ik maakte een afspraak met een bedrijf ‘voor al uw
witgoed’, en nog diezelfde middag verscheen een verras-
send gedistingeerde man die binnen vijf minuten een
nagelvijl uit de ingewanden van de wasmachine had ge-
goocheld. De tweeling was een uur daarvoor al met hun
respectieve ‘wasjes’ op weg gegaan naar een bevriend
gezin twintig meter verderop; vanuit het raam van mijn
werkkamer zag ik ze lopen, nu en dan botsend omdat ze
allebei probeerden voor te dringen, telkens even verdwij-
nend achter het weelderige lover van de linden die de
straat voor ons huis omzomen. Grote ogen, hun wangen
roodgevekt, hun monden af en toe ver open. Hun lange
haar, dat van Esmee artificieel kastanjebruin en steil,
Iris’ lokken krullend en strandblond, golvend op de maat
van hun geagiteerde passen. Zo jong als ze nog zijn – o
god.

Kan ik nu verder? Of moet ik eerst nog een van de
buurtkatten vangen en offeren, om de demon die beslist
over mijn schrijven of niet schrijven gunstig te stem-
men?

...Op zekere dag ontmoette de jongeman een jonge
vrouw, van wie hij onmiddellijk wist dat zij de ware was.
In zijn borst leek zodra hij haar zag iets te gaan tintelen,
een orgaan in de nabijheid van zijn hart waarvan hij tot

nu toe niet had geweten dat hij het bezat. Binnen enkele seconden werd het heel warm en scheen ook een veel groter deel van zijn lichaam in beslag te nemen. Al gauw leek het bijna overal in hem aanwezig. De gevoelens die hierdoor bij hem werden opgeroepen waren zo diep, dat ze ook wel een diepe betekenis móésten hebben; daaraan twijfelen leek een vorm van heiligschennis.

Er zijn twee soorten mensen. Zij bij wie de bovenstaande ervaring inderdaad op waarheid berust. En zij bij wie dat niet het geval is. De jongeman hoorde helaas voor hem bij de laatste categorie. Weliswaar was het meisje (hij had haar ontmoet bij een samenkomst van studenten die arme mensen wilden helpen die in groten getale doodgingen in verre, warme landen) een paar keer bereid een afspraak met hem te maken. Maar tijdens die afspraken vielen telkens broeierige stiltes, van de zenuwen rookte hij te veel en als hij lachte, kreeg hij de indruk dat hij hinnikte als een tekenfilmpaard. Toen hij het meisje opbelde voor een vierde of vijfde afspraak (dat weet ik niet meer) zei ze dat ze 'daar geen zin in had, omdat – weet je, ik zeg het maar gewóón, doet effe pijn jongen, maar is voor jou uiteindelijk ook beter – ik er, sorry hoor, geen bal aan vind om je te zien'.

De eerste categorie mensen ondervindt natuurlijk ook wel eens tegenslag. Maar toch blijkt zich dikwijls een patroon in hun leven te ontwikkelen waarin die even mysterieuze als heerlijke ervaring die ze opdeden toen ze hun eerste grote liefde ontmoetten zich herhaalt. Bijvoorbeeld in volgende liefdesrelaties, in hun carrière of in het contact met hun kinderen. Uit allerlei psychologisch onderzoek blijkt dat deze mensen denken – en in de loop van hun leven ook blijven denken – dat hun leven *zinvol* is. Vaak heeft die overtuiging zelfs een religieus of

semireligieus karakter. Ze weten – en erkennen in sommige gevallen ook ruiterlijk – dat er iets irrationeels in zit, zonder dat die gedachte hun overtuiging (of geloof!) aan het wankelen brengt. Deze mensen, daar zijn alle handboeken het wel zo'n beetje over eens, moeten als 'psychisch gezond' worden beschouwd.

De vooruitzichten van categorie twee zijn een stuk minder rooskleurig. O, de mensen die ontdekken dat ze bij deze categorie zijn ingedeeld slagen er heus wel in van hun liefdesverdriet te herstellen (na een maand of drie was ik er grotendeels overheen). Maar als ze een relatie beginnen bekruipt ze na enige tijd het gevoel dat ze een relatie hebben met de *verkeerde*, zoals ze ook de neiging hebben van baan te veranderen omdat ze denken dat het de verkeerde baan is. Goed, nieuwe partner, andere werkring – maar net als in het leven van de mensen uit de eerste categorie ontstaat in het hunne een patroon, zij het precies het tegenovergestelde. Een patroon van grote en kleine misrekeningen, nederlagen en mislukkingen. Tenminste: zo beleven ze het zelf. Het kan best zijn dat hun leven in de ogen van een neutrale (en ietwat oppervlakkige) buitenstaander in alle opzichten geslaagd lijkt. (Wilmie en ik verdienen gezamenlijk netto per maand tegen de acht mille, ons huis is minstens driekwart miljoen waard, en zulke dochters heeft ook niet iedereen.) Als ze ouder worden, betrappen categorietweemensen zich soms op de gedachte dat hun leven overeenkomsten vertoont met een eindeloze schaakpartij tegen iemand die ze steeds net te vlug af is (ik had even de neiging in plaats van 'iemand' te schrijven 'een onzichtbare tegenstander', maar dat zou niet helemaal in overeenstemming zijn geweest met de feiten, omdat ik soms meen dat ik hem héél even zie, vanuit mijn ooghoeken). Ten slotte,

als ze in de vijftig zijn (ik ben zesenvijftig), kan het gebeuren dat hun bestaan ze voorkomt als een valstrik, waaruit ze alleen nog door een wonder kunnen ontsnappen.

Zo, dit vind ik wel genoeg voor vandaag.

Wordt vervolgd.

2

Toen ik herlas wat ik gisteren had geschreven over hoe de jongeman zijn 'ware' ontmoette, vroeg ik me af – maar dat is zo'n verschrikkelijke psychologengedachte! – of ik op die zogenaamde 'ware' mijn verlangen naar mijn moeder projecteer. De moeder die ik in zekere zin nooit heb gehad. Kort na mijn vierde verjaardag (die ik me ten gevolge van het haast bovennatuurlijke verlies dat erop volgde merkwaardig goed lijk te herinneren – *lijk*: de grens tussen fantasie en werkelijkheid is in de loop der jaren weggesleten –, schelle toeters rollen zich af als kameleontongen, de slagroom is al een béetje zuur, hoe ik ook mijn best doe, de grote vrouwengestalte die een onheilspellend kokhalzend jongetje naar het toilet trekt kan ik niet goed meer onderscheiden, maar de warmte die ze uitstraalt is zelfs nu, tweeënvijftig jaar later, nog voelbaar) kwam de krokodil; de haai; de draak; de tram die mijn moeder uit mijn leven wegrukte nam in mijn verbeelding allerlei monsterachtige gedaanten aan.

Ik stel me wel eens voor dat ik een vrouw ben die tegen het einde van de jaren vijftig van de vorige eeuw plotse-ling een drukke straat oversteekt in het centrum van een

grote stad, omdat ze... ja, wat eigenlijk? Wat ziet ze toch waar ze opeens naartoe wil? En hoe speelt ze het klaar om die tram niet te zien?

Wat beslist geen fantasie is, wat ik me uitstekend herinner, is de stramme motoriek van mijn vader en de al even stramme klank van zijn stem als hij vertelt dat 'mamma naar de hemel is gegaan'.

Ben ik toen in tranen uitgebarsten? Dat *moet* toch wel?

Waarom zie ik mezelf dan doorgaan plastic speelgoed-dieren op een rij te zetten, een rij die ten slotte heel lang wordt en steeds meer begint te kronkelen?

Mijn moeder werd vervangen door surrogaatmoeders; in mijn herinnering ook een lange, kronkelende rij. Een enkele kon zich slechts een paar weken handhaven. Sommigen hielden het daarentegen jaren vol. Mijn vader en ik noemden ze 'mevrouwen'.

'Volgende week komt er een nieuwe mevrouw, jongen.'

'Pappa, de nieuwe mevrouw ruikt zo typisch.'

Er was niets seksueels aan hun werkzaamheden. 's Nachts ben ik nooit een mevrouw tegengekomen. En toch – misschien moet dat 'niets' worden vervangen door 'nauwelijks iets'. Tientallen jaren later, onder ingrijpend gewijzigde omstandigheden (waarover later meer), vertelde mijn vader op besmuikte toon dat sommige van de mevrouwen 'een oogje op hem hadden gehad', maar dat hij 'daar natuurlijk niet op in was gegaan'.

Waarom eigenlijk niet pappa? Je was pas in de dertig. Wat dreef je ertoe de rest van je verblijf op de planeet Aarde, dat nog tientallen jaren zou duren, als een monnik te leven? (Of ging je stiekem naar de hoeren? Ik kán het me met geen mogelijkheid voorstellen.) Was je liefde voor

haar zó groot, de herinnering zó sterk, dat niets of niemand je overtuiging aan het wankelen kon brengen dat na haar alle vrouwen zouden tegenvallen?

Je urn moet hier nog zijn, hier in huis bedoel ik. Het vage bestemmingsplan dat ontstond toen je op je sterfbed lag, is nooit uitgevoerd. ('We weten een héél leuk kerkhofje, bij dat dorpje N, waar we wel eens appeltaart gingen eten. Vond je zo'n prachtig dorp. Als we je daar nou eens heen brengen?' 'Zouden ze me daar wel willen hebben [krijtwit klinkende stem], denken jullie?') Desgevraagd antwoordt Wilmie altijd: 'Volgens mij staat hij ergens op de zolder.' Maar *gezien* heb ik hem daar nooit. Hoe het ook zij, de gedachte dat je urn zo dichtbij is, heeft onmiskenbaar iets gezelligs. Merkwaardig overigens dat Wilmie, die beroepshalve veel met urnen te maken heeft, de jouwe enigszins uit het oog schijnt te hebben verloren.

...*Uit het oog schijnt te hebben verloren*: bij die woorden kwam er opnieuw een van mijn vrouwen binnenvallen. Esmee, in slobberhempje en karmijnrode joggingbroek. Ze was mijn kamer onhoorbaar genaderd, maar toonde gelukkig geen enkele interesse voor de tekst op het scherm, die ik niet zo snel kon wegklikken. Haar gezicht verwrongen van ontsteltenis. Haar haar – dat zag er dus uit of er een orkaan doorheen was geraasd.

Ze had, jammerde ze, een *hair tutorial* gekeken op YouTube, van een beautyblogger. Waarna ze haar haar was gaan touperen – met dít als resultaat.

Ze plofte in de stokoude, met rimpelig wit leer beklede vlinderstoel, die ooit in mijn eerste spreekkamer had gestaan.

'Een vógelnest, pap.'

Tengere meisjesarmen fladderden even omhoog.

‘Zeg maar gerust: reigernest.’

‘Wat moet ik nou doe-hoen?’

‘Als je er eens tien minuten mee onder de regendouche gaat staan, dan alleen afdrogen en borstelen, niet meteen die föhn erop knallen. Je laat het verder drogen door Moeder Natuur. Goede kans dat het uurtje later min of meer is zoals het was.’

Voorwaarts! Ik denk trouwens dat ik er verder van afzie de inter- en erupties van mijn gezin heet van de naald in deze aantekeningen op te nemen, wat natuurlijk niet betekent dat ze er niet – onophoudelijk – zullen zijn.

Het kan niet anders of de hemelvaart van mijn moeder dompelde me onder in een langdurige periode van rouw. Als ik me concentreer, herinner ik me een gewaarwording alsof de kamers in ons huis zijn gevuld met een hinderlijke, ietwat stroperige, soms uiterst opdringerige substantie, die op water lijkt, maar het niet is; op licht lijkt, maar dit evenmin is, en die maar niet weggaat. *Niet-niet-niet* weggaat, ondanks mijn luidkeelse protesten. Tegelijk is het soms opeens alsof jijzelf die substantie bént – of er op z’n minst langzaam maar zeker in dreigt te veranderen. Stemmen, zowel die van ‘grote mensen’ als van kinderen, klinken vervormd. Ze gonzen, grommen, ruisen, bulderen. *Paaaaappaaaa!* WROORG. *Ik ben bang.* GRREWUK.

En dan is het ineens voorbij. Het parmantige, vijfjarige jongetje dat nu op het toneel verschijnt, zou niet weten wat het woord ‘rouw’ betekent. Heeft dat niet iets te maken met vlees waar je niet van mag eten, want dan word je heel ziek? Mamma is in de hemel – nou en? Elke dag mooi weer, elke dag een verjaardag, en er is ook een verre-

kijker waardoor ze hem kan zien. Het vertrouwen van het jongetje in de regisseur van zijn leven is terug; het lijkt zelfs alsof het nooit is weggeweest.

Om de zoveel tijd werd de komst van een nieuwe mevrouw aangekondigd. Er was een donkere, volslanke schoonheid, die een carrière in de showbusiness ambiëerde, luid zingend exotische taarten bakte (zelfs van onder tot boven grasgroene taart!) en als klap op de vuurpijl een schaal zelfgemaakte bonbons presenteerde. (In mijn herinnering is ze later op Nigella Lawson gaan lijken.) Er was een grijsharige vrouw, met een kneuterig glimlachje, die iets weg had van een dwerguil. Ze was gespecialiseerd in de Indonesische keuken, maar schrok ook niet terug voor geheimzinnig glanzende rollade, met krieltjes en haricots verts gerold in katenspek. Een rijzige vrouw, die haar sneeuw witte haar altijd suikerspinachtig had opgestoken, doet me denken aan een struisvogel, een giraffe zou ook kunnen. Waardig, zoals een katholiek priester doende is met wijn en ouwels, bediende ze de stofzuiger. En dan was er die vrouw die eigenlijk geen mevrouw was, maar een als mevrouw vermomd, verbazingwekkend jongensachtig meisje. Koken was niet haar sterkste punt: veel stampot, een woord dat bij haar een nieuwe dimensie kreeg. Het was indrukwekkend om haar gespierde, in mijn herinnering altijd blote armen aan het werk te zien. Meedogenloos (en toch vriendelijk glimlachend) beukte ze op het voedsel in, tot het de gewenste vorm had aangenomen. In gedachten noemde ik haar 'George', naar het jongensachtige meisje uit Enid Blytons kinderboekenreeks *De Vijf*, op wie ik verliefd was. Op zomerse dagen nam ze wel eens een uurtje vrij om te zonnen in de tuin achter ons huis, op een verhit lapje gras dat de schaduwen van conifeer, goudenregen,

berk en esdoorn voor haar hadden opengelaten. Blouse of sweater onder haar hoofd met jongensachtig korte, mahoniehoutkleurige krullen. Ogen dicht.

Mijn vader was vanzelfsprekend ‘op kantoor’. Maar terwijl ik George besloop, had ik het gevoel dat hij aanzienlijk verder weg was: in Timboektoe – waar lag dat eigenlijk? – of in de Kaukasus. Als een jong katje besprong ik haar.

Wat...?

O.

Ja.

Natuurlijk, uw wens is mij een bevel.

Mijn schaduwdonkere souffleur vindt dat ik lang genoeg over deze levensfase heb uitgeweid. *Ga terug*, lijkt hij te zeggen, nee, zégt hij – een nogal verwarrende formulering, want hij wil juist dat ik me in de tijd vooruit verplaats.

Terug in deze aantekeningen bedoelt hij.

Ik moet beschrijven hoe mijn leven zich voortzette (zolang men niet dood is, gaat het nu eenmaal verder, daar helpt geen moedertjelief aan) na het fiasco van mijn ontmoeting met de ware.

3

De jaren zeventig van de vorige eeuw (in één van die jaren ontmoette ik haar – móét ik haar hebben ontmoet) worden gewoonlijk beschouwd als de tijd waarin het revolutionaire elan van de sixties inzakte. Zelf zag ik ze, terwijl ik erin werd ondergedompeld, beslist niet zo. Dat

de jaren zeventig niet de jaren zestig waren – ik heb de neiging te schrijven dat het me ontging. Al was er bij nader inzien toch wel iets in me, iets vaags, wat registreerde dat de wereld waar ik als vijftienjarige puber zo vurig naar had verlangd en die waar ik als student in terecht was gekomen niet helemáál schenen samen te vallen.

Ik zie een warreling van kleuren die veranderen in kleuren. Kleren die niemand meer draagt – die iedereen droeg. Van ribfluweel, manchester werd het geloof ik ook genoemd, in de krankzinnigste kleuren: kreeftrood, turquoise, violet, stoplichtoranje – en natuurlijk waren ze er ook gewoon in zwart, blauw, groen en bruin, in alle mogelijke variaties. Zelfs rokken en jurken van ribfluweel waren populair, in lengte verschillend van laag boven de enkels tot net over de kont. Nog meer kleren uit die tijd wervelen rond voor mijn geestesoog: harembroeken, ziggeunerrokken, bandana's, riemen van gevlochten leer, denim slobberblouses, soepjurken, een soort wijde kiel en of boezeroens zoals jonge ridders in films dragen voor ze hun harnas aantrekken. En al dat haar! Lange baarden, vlechten, paardenstaarten, snorren, haar tot op je schouders, zelfs tot aan je middel, en zoals Frank Zappa (in de jaren zestig) zong: 'Hair growing out every hole in me.'

De tweeling zou denk ik aan een acute hartstilstand overlijden als ze werd gedwongen zich zo te vertonen.

Ik ben – geloof ik – later nooit meer zo tevreden geweest als ik in de spiegel keek.

Toch duurde het niet lang voor er iets veranderde. Punk en new wave kwamen op, sommige mensen werden gothic, meisjes knipten hun haar af, hulden zich in overalls

en tuinbroeken en spraken misprijzend over ‘pikgericht vrijen’. Op de muren verscheen de leuze: ALLE VROUWEN ZIJN LESBISCH, BEHALVE ZIJ DIE HET NOG NIET WETEN.

Maar de beweging – wat een woord! – die in de jaren zestig was begonnen, leek al die veranderingen soepel in zich op te nemen. Ondanks de toenemende diversiteit wilden we, zo dacht Alexander Lodewijk van Putten, allemaal hetzelfde. (Wanneer heeft die indruk dat ik ergens bij hoorde plaatsgemaakt voor het vrijwel onafgebroken gevoel dat ik incognito ben, een bedrieger, altijd, overal? Al héél lang geleden.)

Ik herinner me hoe ik iets betrad wat je in hedendaagse terminologie zou kunnen omschrijven als ‘een sterk verwaarloosd dakterras’. Hoe ik mijn blik over de stad laat glijden. Zo ver ik kan kijken zijn alle huizen gekraakt (denk ik in ieder geval), met andere woorden: ze zijn ‘van ons’. De stad is van ons. Alleen in sommige achtergebleven uithoeken pruttelt de kapitalistische maatschappij nog een beetje na. Maar dat zal niet lang meer duren.

Hoe zag ze er eigenlijk uit, dat meisje? (Haar naam begon met een M en daar wou ik het wijselijk bij laten.) Vreemd dat ik me dat zo slecht herinner. Ze was nogal lang, geloof ik. Donker haar, met een rode gloed uit een potje, en ze had wat ik nu een perfect figuur zou noemen, maar toen zei – kon je dat niet zo zeggen. Grote bruine ogen. Ik moet aan een hert denken, laat ik het gemakshalve maar op een damhert houden, dat is per slot van rekening de hertensoort die me het vaakst heeft aangekeken, door de tralies van een hertenkamphek. Maar het verschil tussen een herten- en zo’n meisjesblik is vermoedelijk interessanter dan de overeenkomst. Beide hebben iets vragends en iets onschuldigs, maar als je

beter kijkt zie je dat de meisjesblik wel onschuldig lijkt, maar het niet is... *Wat gebeurt er nu...?* Haar gestalte beeft, schiet vervolgens een paar keer heen en weer als een schrikachtige goudvis (ik ben de kat! Ik ben de kat!) en krimpt tegelijk een centimeter of twintig. Nu ligt ze opeens, op een vloer zie ik, als ik beter kijk. Haar haar is goudblond geworden, haar uitdagend grijnzende mond groter, de lippen een beetje gezwollen, de blik in haar grijsblauwe ogen heeft niets onschuldigs meer. En haar naam begint nu met een B. Ik lig naast haar, maar ik ben niet de enige, aan haar andere zijde ligt ook een jongen. Om ons heen dendert een feest. Breek door naar de andere kant, zingt Jim Morrison. Tegelijk sturen de jongen en ik een hand op verkenning onder B's blauw-wit gestreepte kiel. 'Oké, jongens,' zegt B met een tevreden, hese stemklank (ze rookt *Zware Van Nelle*) als we haar borsten bereiken (hippe meisjes dragen geen beha), 'dat zijn dus mijn tietten.' De jongen en ik geven elkaar een hand onder haar kiel – maar natuurlijk krijgt hij haar.

Hoe komt B plotseling in deze aantekeningen terecht?

Was zij dan de ware?

Of betekent dit dat er bij nader inzien meer waren zijn geweest? Met één grote overeenkomst: dat ze mij niet willen? Omdat ze te mooi zijn en weten dat ze iets beters kunnen krijgen?

De meisjes met de te dikke billen, te korte benen, te blubberige buiken, de minder regelmatige gezichten – die zijn voor mij. Eén keer lukte het me een écht mooi meisje te verleiden. Ik herinner me nog precies hoe ze vier maanden later, nadat ze me had afgedankt, zelfbewust wegdeinde, dat het wiegen van haar heupen me deed denken aan hoe een eend, na een landing in het water,

druppels uit haar staartveren schudt. Inmiddels had ik een belangwekkende ontdekking gedaan: dat het verschil tussen een mooi en een wat minder mooi meisje vervaagt als je haar eenmaal hebt.

Wat is dit...? Weer een metamorfose? Of is dit eerder een soort verdubbeling? Ik blijf onmiskenbaar een vette bijna-zestiger, vol wratten en schilfers, omfloerst meurend naar urine (waarom moet ik de laatste tijd toch zo vaak naar de wc?) en een of andere koppige kaas, de naam ligt op het puntje van mijn tong. Cheddar? Roquefort? BÍjna goed. Maar tegelijk word ik verzwolgen door een soort astraal tweede ik: de jongen die ik toen was. En hoe-wel hij die ontdekking aangaande mooie en minder mooie meisjes moet hebben gedaan – anders had ik het bovenstaande niet kunnen schrijven – roepen die woorden tegelijk... nee, zég... De stumper (die ik heimelijk toch ook wel een beetje aanbiddelijk vind) is domweg in paniek; verzet zich tot het uiterste. Néénéénéé, doet het in zijn kop, die razendsnel meeschudt met dat nee-nee-nee. Er lijken rode lappen als muleta's om hem heen te fladeren.

Hij moet en zal iets anders denken dan hij denkt.

Ik vind het uiterlijk van een meisje niet zo belangrijk; het gaat me om haar innerlijk – maakt hij ervan.

Ach gut. Maar hij is niet de enige die anders wil zijn dan hij is – dat geldt ook voor de meeste meisjes. Ze gaan nooit meteen de eerste nacht met een jongen naar bed, zeggen ze. Ze willen een jongen eerst beter leren kennen, zeggen ze. Het gaat ze niet alleen om, nou ja – dat. Sterker: het gaat ze helemáál niet om dat. Knuffelen, intimiteit, warmte: allemaal veel belangrijker. Ze hebben dan ook een bloedhekel aan jongens die alleen maar op dat uit zijn. Begrijpt hij, begrijp jij, Alexander Lodewijk

van Putten, wat ze bedoelen? *O jaaaaa*, dat begrijpt hij heel goed. Zo goed, dat hij altijd weer verbaasd is (en tegelijk bijna hysterisch van clandestiene verrukking) als hetzelfde meisje soms maar een paar uur later schreeuwt dat hij ‘dóór moet douwen – ja, dáár!’ Of zich met een blik die nauwelijks meer iets menselijks heeft buigt over zijn stijve, bleekroze en paarsig rood, kleverig glimmend in het licht van een bedlampje, terwijl ze hem afrukt.

Voor zover ik niet aardig wás, wilde ik het in ieder geval graag zijn. En dat aardig-zijn of aardig-willen-zijn moest wel gepaard gaan met idealisme. Ik kan me haast niet voorstellen dat ik zo was: zo kinderlijk, zo naïef. Ik kijk vol schaamte (het lijkt alsof ik ergens lek ben, alsof ik die schaamte als een soort vloeistof uit mezelf voel *stromen*; eigenlijk voelt dat dan van de weeromstuit best lekker) op mijn oude ik neer. En tegelijk zou ik er – wat vreemd! – ik weet niet wat voor overhebben om opnieuw een paar dagen zo te kunnen zijn. Zo zalig dom en jong.

Alleen door me intens te concentreren op mijn toenmalige idealistische naïviteit kan ik begrijpen hoe ik er toe kwam, toen ik mijn studie psychologie had voltooid (brave jongen), een opleiding tot *shadowtherapeut* te volgen. Een keuze met verstrekkende gevolgen: weliswaar ben ik nu, enkele decennia later, geen *shadowtherapeut* meer (godzijdank!), maar ik heb me ook niet zo ver van de *shadowtherapie* verwijderd als ik zou willen. Ik stel me mezelf soms voor als zo’n klassiek tekenfilmfiguurtje dat in een vat met een of andere kleverige vloeistof is gevallen, honing of stroop of zoiets (dat kleverige spul is de *shadowtherapie*), er weer uit klimt, een zwart rookwolkje van woede boven zijn hoofd, en verderloopt, maar nog steeds door lange, kleverige vloeistofdraden is ver-

bonden met het vat. In plaats van shadowtherapeut ben ik nu systeemtherapeut (dat staat tenminste op de koperen naamplaat naast de deur van mijn praktijk, het moet dus wel zo zijn – al heb ik soms het gevoel dat er net zo goed DWERGPOEDEL zou kunnen staan, of BRULKIKKER); de omschakeling was relatief eenvoudig omdat systeemtherapie – die tegenwoordig heel salonfähig is en kan bogen op een min of meer solide wetenschappelijke reputatie – nogal wat raakvlakken heeft met shadowtherapie (méér dan cognitieve gedragstherapie bijvoorbeeld). Het was – en is – niet zo moeilijk te doen alsof – alsof wát, Alex? – alsof ik een systeemtherapeut ben. Niet moeilijker dan kinderen met behulp van een rode mantel, een staf, een witte soepjurk en een namaakbaard wijsmaken dat je Sinterklaas bent. Ik zou véél liever – wát Alex? Wat zou jij liever doen? – spelen dat ik iemand anders was. Maar dát – toe maar, Alex – zou veel minder geld in het laatje brengen. De tweeling zou misschien niet zoveel nagellak, foundation, mascara, topjes, shortjes, pumps, en weet ik veel wat voor troep nog meer, kunnen kopen als nu. En Wilmie zou waarschijnlijk maken dat ze wegkwam. Dat kan ik ze... *mijn meisjes* toch niet aandoen?

Intussen lijk ik mijn greep op deze aantekeningen enigszins te verliezen.

Morgen verder?

Nog even. Daarnet, toen ik mijn overstap (of wanhoopssprong) naar de systeemtherapie beschreef, kwam de gedachte bij me op, laten we zeggen ter lering en vermaak (vooral dat laatste), dat ik niet meer in mijn werk – zou geloven.

Hihaho!

Ach gossie.

En toen, van het ene moment op het andere, was ik er